

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“СОЦІОЛОГІЯ”
(для бакалаврів)

МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2010

Підготовлено кандидатом історичних наук, доктором філософії в галузі гуманітарних наук, професором кафедри соціології та соціальної психології *А. П. Бовтруком*

Затверджено на засіданні кафедри соціології та соціальної психології (протокол № 10 від 12.12.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Бовтрук А. П. Навчальна програма дисципліни “Соціологія” (для бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. — 28 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни, плани семінарських занять та методичні рекомендації щодо їх проведення, теми рефератів і контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна “Соціологія” є однією з обов’язкових дисциплін, які входять до програми всіх вищих навчальних закладів України.

Мета дисципліни — сформувати у майбутніх фахівців соціологічне мислення й культуру, надати їм необхідну допомогу в розумінні сутності й змісту складних соціологічних явищ і процесів, що відбуваються у сучасних суспільствах, у виявленні причин і джерел їх виникнення, в усвідомленні природи різних соціальних конфліктів і пошуку адекватних шляхів їх подолання й вирішення. Крім того, надати допомогу у прийнятті й реалізації ефективних управлінських рішень, які були б спрямовані на нормальне функціонування й подальший розвиток соціальних об’єктів.

Вивчення цієї дисципліни дасть змогу майбутнім фахівцям оволодіти також фундаментальними основами важливих знань, умінь та навичками підготовки й проведення конкретних соціологічних досліджень у майбутній практичній діяльності з управління соціальними процесами, соціальними групами й соціальними організаціями незалежно від сфери діяльності та форми власності.

І нарешті, вивчення навчальної дисципліни “Соціологія” ставить за мету сприяти формуванню у майбутніх спеціалістів умінь застосовувати соціологічний підхід як важливий засіб і дієвий інструмент аналізу соціальних проблем в усіх сферах життя сучасної України, а також у діяльності ділових організацій різних типів і видів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“СОЦІОЛОГІЯ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми	Лекції	Семінари	Самостійна робота студентів	ІКР	Залік	Разом
1	2	3	4	5	6	7	8
	Змістовий модуль I. Місце та роль соціології в суспільстві та системі суспільствознавства	6	6	12	5		29
1	Соціологія як наука	2	2	4	2		10
2	Історія розвитку соціології в країнах Західної Європи та США	2	2	4	2		10
3	Історія становлення та розвитку соціологічної думки в Україні	2	2	4	1		9
	Змістовий модуль II. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії	14	6	34	8		62
4	Суспільство як соціальна система, його соціальна структура	4	2	8	2		16
5	Особистість у системі соціальних зв'язків	2	2	6	2		12
6	Соціологія культури	2	1	4			7
7	Економічна соціологія	2		6	2		10
8	Соціологія політики	2	1	6	1		10
9	Соціологія молоді	2		4	1		7

1	2	3	4	5	6	7	8
	Змістовий модуль III. Технологія проведення соціологічних досліджень	2	2	9	2		15
10	Організація соціологічних досліджень, методи збирання та аналізу соціологічної інформації	2	2	9	2		15
	Залік					2	2
	Разом годин	22	14	55	15	2	108

ЗМІСТ *дисципліни* **“СОЦІОЛОГІЯ”**

Змістовий модуль I. Місце та роль соціології в суспільстві та системі суспільствознавства

Тема 1. Соціологія як наука

Загальне поняття соціології, її об'єкт, предмет. Структура соціологічної науки. Методологічні основи соціології, плюралізм позицій. Соціологія в системі суспільних і гуманітарних наук. Структура соціологічного знання. Теоретична та прикладна соціологія. Функції соціології, її завдання у вирішенні проблем реформування суспільства. Галузеві соціології, предмет їх вивчення.

Закони та категорії соціології. Співвідношення понять “соціальне” і “суспільне”. Поняття “соціальні зв'язки”, “соціальні спільності”, “соціальні явища”, “соціальні процеси”, “соціальні відносини”.

Література: основна [2; 20; 44; 69; 72];
додаткова [51; 56; 65]

Тема 2. Історія розвитку соціології у країнах Західної Європи та США

Передісторія соціологічної науки. Погляди давніх філософів на соціологічні проблеми. Особливості розвитку суспільних наук у середньовіччі. Передумови та причини появи соціології як самостійної науки.

Особливості розвитку соціологічної науки на початковому етапі. Позитивізм О. Конта, його соціологічна суть і спрямування. Ідеї соціальної фізики. Соціальна статика й соціальна динаміка. Основний метод соціологічного дослідження за О. Контом.

Соціологічна теорія Г. Спенсера: основні положення, методологія. Органічна, расово-антропологічна, географічна школа, теорія соціал-дарвінізму, їх основні положення, недоліки та надбання.

Наукові погляди К. Маркса, їх вплив на розвиток соціологічної думки.

Сприяння Ф. Тьоніса, Г. Зіммеля самовизначенню та інституалізації соціології. Новий соціологічний підхід до розуміння суспільства Е. Дюркгейма, суть його “соціологізму” та запропонованого ним соціологічного методу. Поняття анемії. Розуміюча соціологія М. Вебера. В. Паретто та Д. Мід, їх теорії соціальної взаємодії.

Емпірична соціологія як основний напрямок сучасної соціології. Класичний твір У. Томаса і Ф. Знанецького “Польський селянин в Європі та Америці”. Зміст індустріальної соціології, її теоретико-методологічні основи.

Соціологічні теорії наукового менеджменту Ф. Тейлора, Г. Форда, Г. Емерсена. Авторські експерименти Е. Мейо. Наукові розробки Д. Карнегі, А. Файоля, Ф. Джільєрта та ін.

Структурний функціоналізм Т. Парсона і Р. Мертона. “Теорія конфлікту”, її прихильники. Ідеї “критичної теорії” у формуванні соціології особистості й культури.

Література: основна [2; 8; 18; 26; 30; 56; 59; 64; 68];
додаткова [10; 14; 22; 34; 38; 47; 57]

Тема 3. Історія становлення та розвитку соціологічної думки в Україні

Витоки української протосоціології. Пам’ятки усної, писемної творчості й спроби пояснити суть соціального. Вплив українського козацтва як соціального феномену на розвиток протосоціології.

Місце творів І. Вишенського у розвитку протосоціології. Соціально-політичні концепції Києво-Могилянської академії. Вплив творчості Г. Сковороди на становлення української протосоціології.

Внесок у розвиток пізнання соціального представників Кирило-Мефодіївського товариства.

Дослідження Женевського гуртка українських учених і початок самостійного соціологічного вчення. Вплив західних соціологів на його становлення. С. Подолинський, М. Драгоманов і Ф. Вовк, їх соціологічні погляди.

Неопозитивізм в українській соціології, вплив на його розвиток творчого доробку російсько-американського соціолога П. Сорокіна. Погляди видатного українського соціолога І. Ковалевського, його соціологічна система. І. Франко, Т. Шевченко, значення їх творчості у становленні національної свідомості українського народу. Внесок М. Грушевського у подальший розвиток української соціології. Методологічні розробки в соціології Б. Кістяківського. “Теорія зв’язків” С. Дністрянського. М. Туган-Барановський про місце соціології у системі суспільних наук, значення господарської діяльності у суспільному житті, класову боротьбу. Чинники, що стримували розвиток української соціології у післявоєнний період.

Основні напрями та проблеми розвитку новітньої української соціології.

Соціологічні установи, їх призначення й завдання. Українська соціологічна асоціація (УСА), її склад і напрями роботи. Соціологічні часописи.

Література: основна [2; 8; 18; 26; 30; 56; 59; 64; 68];
додаткова [10; 14; 22; 34; 38; 47; 57]

Змістовий модуль II. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії

Тема 4. Суспільство як соціальна система, його соціальна структура

Соціологічні уявлення про суспільство. Закони розвитку суспільства. Суспільство як система. Структурні елементи суспільної системи. Соціальні підсистеми, їх елементи й взаємодія.

Соціальна структура як предмет соціологічної теорії. Типи соціальної структури.

Статусно-рольова структура суспільства і груп. Види приватних соціальних структур (етнодемографічна, соціально-територіальна, організаційно-управлінська, професійно-посадова, соціально-трудова, сімейно-побутова, політична). Соціальна стратифікація та мобільність, її типи (соціальна, політична, економічна, професійна).

Механізми стратифікації. Сучасні тенденції соціальної стратифікації та соціальної нерівності.

Поняття соціальної спільності, соціальної організації, соціального інституту, їх типи, функції.

Соціальні групи та їх типи. Етнічні спільності як найдавніші форми соціальних груп. Основні функції сучасної сім'ї. Типові норми традиційної й сучасної сім'ї.

Касты, класи, соціальні стани й верстви. Соціальна нерівність. Соціальні еліти. Натовп, маси, публіка. Проблеми соціального партнерства. Соціальні зв'язки, відносини, процеси. Класифікація процесів. Сучасні соціологічні концепції, теорія конфліктів, структурний функціоналізм.

Література: основна [28; 34; 35; 45; 53; 63; 67; 71; 76; 83; 86]; додаткова [4; 17; 21; 25; 30; 36; 43; 45; 46; 51; 60; 61; 62]

Тема 5. Особистість у системі соціальних зв'язків

Людина й суспільство. Соціальна природа людини. Сутність поняття “особистість”. Структурні елементи особистості: фізіолого-біологічний, психологічний та соціологічний. Особистість, індивідуальність та індивід. Типи особистості. Соціальна складова особистості (цінності, ціннісні орієнтації, потреби, інтереси, норми поведінки та спілкування, установки, мотиви діяльності).

Рівні інтеграції індивіда в суспільство: соціально-економічний, функціональний, нормативний і міжособовий.

Соціалізація: сутність, поняття, механізми. Фази соціалізації: соціальна адаптація та інтеріоризація. Первинна й вторинна соціалізація. Конкретно-історичний характер соціалізації. Виховання як складова соціалізації. Теорії соціалізації. Соціальна активність як особлива якісна характеристика особистості. Особа й група. Самосвідомість, соціальний статус, система соціальних ролей. Людина в системі суспільних відносин і проблеми їх раціональної організації. Планування й підкорення, консенсус і конфлікт.

Типи поведінки. Трудова поведінка, чинники її визначення. Механізм соціальних і міжіндивідуальних взаємовідносин.

Потреби, їх роль у життєдіяльності людини. Види потреб. Інтереси, їх види. Мотивація як чинник саморегуляції поведінки, види мотивації. Функціональна спрямованість мотивів. Роль стимулів у формуванні мотивації. Сутність соціальних відхилень у поведінці, їх

причини. Типологізація соціальних відхилень, соціальні відхилення як об'єкт міждисциплінарного вивчення. Діагностика, шляхи й засоби ліквідації соціальних відхилень у сучасному суспільстві.

Соціологічна природа конфлікту. Класифікація й структура конфлікту. Характер і причини виникнення конфліктів. Діагностика й попередження, шляхи й способи подолання конфліктів. Соціологічні методи вивчення конфліктів.

Література: основна [8; 10; 21; 36; 43; 47; 54; 55; 65; 79; 80; 82];
додаткова [1; 2; 7; 9; 20; 28; 29; 63; 66]

Тема 6. Соціологія культури

Культура: сутність поняття. Основні елементи культури, їх різновиди, фактори формування, взаємозв'язок. Соціальний контроль. Культура як механізм регулювання поведінки. Особливості культури. Культурні універсалії. Культура як спосіб життя. Субкультура.

Цінності, ціннісна орієнтація, її роль у поведінці людини. Соціальні норми як регулятори взаємовідносин індивідів. Трудові норми. Представлення трудових норм на формальному й неформальному рівні. Функції норм. Методи конкретного соціологічного вивчення культури.

Література: основна [31; 32; 38–40; 70];
додаткова: [6; 11; 19; 37; 67]

Тема 7. Економічна соціологія

Економічна й соціальна сфери суспільства. Розвиток економіки як самоорганізуючого й підлеглого управлінню процесу. Об'єкт і завдання, система категорій та методів економічної соціології. Соціальний механізм регулювання економіки. Завдання соціології в регулюванні процесу розвитку економіки. Методи управління економікою та її суб'єктами. Розвиток уявлень про суб'єкти економічного життя. Ринок як регулятор економіки, його суспільна природа. Соціологічні аспекти ринкового регулювання. Етапи розвитку ринкових відносин. Взаємовідношення державного й ринкового регулювання в економіці.

Людський чинник як суб'єкт економічного життя. Піднесення його ролі в ринкових умовах.

Особливості управління економічною поведінкою працівників в умовах ринку. Зміна соціальних якостей населення та нові вимоги до управління економічною поведінкою. Способи управління.

Література: основна [7; 9; 19; 23; 25; 41; 63; 66; 77; 84];
додаткова [3; 5; 13; 14; 39; 40; 44]

Тема 8. Соціологія політики

Соціально-політична сфера суспільства, система політичних відносин. Предмет соціології політики. Політика. Політичні інститути. Політична культура. Мотиви соціально-політичної поведінки. Держава. Влада. Демократія, демократичні інститути. Соціальні конфлікти. Теорія соціальних катастроф. Соціально-політична криза. Політична структура суспільства. Феномен бюрократії.

Поняття громадської думки, її відмінність від оціночного судження, настрою. Об'єкт, суб'єкт, функції громадської думки. Громадська думка як фактор удосконалення керування суспільством.

Формування й функціонування громадської думки. Специфіка соціологічного аналізу громадської думки. Методи вивчення громадської думки. Соціологічні дослідження громадської думки різних соціальних груп.

Література: основна [1; 3; 5; 10–13; 37; 56; 58; 60; 61];
додаткова [15; 16; 41; 49; 51; 65]

Тема 9. Соціологія молоді

Поняття молоді. Молодь як об'єкт державної й молодіжної політики. Молодь як суб'єкт суспільного життя. Поняття молодіжної свідомості та її рівнів. Молодіжні проблеми та їх типи.

Завдання соціології молоді. Предмет та об'єкт соціології молоді. Розвиток соціології молоді в Україні. Соціальне самовизначення молоді. Основні тенденції й характерні риси політичного самовизначення молоді. Характерні особливості професійного самовизначення молоді. Основні проблеми економічного становища молоді. Законодавство України у справах молоді. Основні шляхи розв'язання молодіжних проблем у сучасній Україні.

Література: основна [4; 48; 49];
додаткова [8; 23; 26; 41; 31; 33; 51]

Змістовий модуль III. Технологія проведення соціологічних досліджень

Тема 10. Організація соціологічних досліджень, методи збирання та аналізу соціологічної інформації

Поняття про соціологічне дослідження, його різновиди. Основні етапи й процедури соціологічного дослідження. Програма як виклад та обґрунтування методологічних, методичних і процедурних основ дослідження.

Методологічний розділ програми. Формування проблеми, визначення мети дослідження. Постановлення завдань як процес розгортання й конкретизації мети дослідження. Визначення предмета й об'єкта дослідження. Логічний аналіз основних теоретичних понять. Інтерпретація та операціоналізація, їх призначення. Формування гіпотез у соціологічному дослідженні. Види гіпотез, їх роль.

Загальна характеристика й класифікація методів збирання первинної соціологічної інформації. Аналіз документів як джерела інформації, його місце серед інших методів збирання інформації. Поняття документів у соціології. Види документів, їх класифікація. Основні правила вибору документних джерел. Співвідношення якісного й кількісного аналізу документів.

Методи аналізу документів. Якісний аналіз: особливості й порядки проведення. Кількісний аналіз: одиниці аналізу й одиниці розрахунку. Спостереження в соціології, його загальна характеристика і місце серед інших методів збирання первинної соціологічної інформації. Види спостереження, їх переваги й недоліки. Особливості використання різних видів спостереження. Визначення предмета, об'єкта, ситуації, ознак та одиниць спостереження.

Соціальний експеримент, його призначення. Різновиди соціального експерименту. Соціологічний експеримент, його спрямування та етапи проведення. Місце дослідника в соціологічному експерименті.

Опитування як метод збирання соціологічної інформації, його місце серед інших методів. Різновиди опитування, їх переваги, недоліки, цільове призначення. Основні правила побудови опитувальника. Види й функції питань.

Особливості анкетування. Анкета, її структура. Вимоги до анкети й анкетера.

Специфіка інтерв'ю, його організація. Вимоги до інтерв'ю. Реєстрація результатів інтерв'ю. Способи підвищення надійності опитувальних даних. Оцінка надійності результатів опитування.

Експертна оцінка як різновид опитування. Основні напрями використання експертної оцінки. Вимоги до експертів. Способи підбору експертів. Види експертних оцінок, етапи їх здійснення.

Професійна атестація як різновид соціальної експертизи. Функції професійної атестації. Засоби підвищення якості експертної оцінки. Використання в соціології психологічних методів. Суть і призначення тесту. Вимоги до тесту. Класифікація тестів.

Місце соціометрії в соціологічному дослідженні. Різновиди соціометричних критеріїв. Соціокарта, соціоматриця, соціограма, їх призначення. Кількісна інтерпретація соціометричних даних. Мета й методи обробки первинної соціологічної інформації. Необхідність кількісного виміру. Інструмент виміру. Шкали, їх види, призначення. Індикатори, індекси, їх призначення. Способи соціологічного аналізу.

Література: основна [6; 16; 17; 29; 33; 46; 52; 57; 85];
додаткова [24; 42]

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ

Заняття 1. Соціологія як наука

1. Виникнення соціології як окремої науки.
2. Структура соціологічного знання.
3. Місце та роль соціології серед інших гуманітарних наук.
4. Функції соціології у суспільстві.

Заняття 2. Історія розвитку соціології у країнах Західної Європи та США

1. Еволюція соціального знання про людину та суспільство.
2. Сутність соціологічної концепції О. Конта, Г. Спенсера й Е. Дюркгейма.
3. Соціологічні погляди М. Вебера й Е. Зіммеля.
4. Матеріалістична соціологія К. Маркса.
5. Сучасні соціологічні теорії, школи та напрями.

Заняття 3. Історія становлення та розвитку соціологічної думки в Україні

1. Зародження соціологічної думки в Україні.
2. Місце та роль української соціології у класичний період розвитку світової соціології.
3. Розвиток вітчизняної соціології у ХХ ст.
4. Основні проблеми та завдання соціології у сучасній Україні.

Заняття 4. Суспільство як соціальна система, його соціальна структура

1. Соціологічні концепції про суспільство.
2. Соціальна структура суспільства (соціальні групи, класи, страти, соціальні спільноти). Класифікація та основні функції соціальних інститутів.
3. Теорія соціальної стратифікації.
4. Соціальна мобільність.
5. Зміни та основні тенденції розвитку соціальної структури українського суспільства на сучасному етапі.

Заняття 5. Особистість у системі соціальних зв'язків

1. Місце особистості в суспільстві та соціологічні підходи до її вивчення.
2. Соціалізація особистості.
3. Типологія особистості.
4. Соціальний статус і соціальна роль особистості.

Заняття 6. Соціологія культури

1. Соціальна сутність культури.
2. Структурні елементи та форми вияву культури у житті людини й суспільства.
3. Проблеми культурного відродження в Україні.

Заняття 7. Економічна соціологія й соціологія політики

1. Суть та зміст економічної соціології.
2. Сучасний стан соціально-економічних процесів в Україні.
3. Предмет соціології політики.
4. Особливості соціально-політичного розвитку України на сучасному етапі.

Заняття 8. Організація соціологічних досліджень, методи збирання та аналізу соціологічної інформації

1. Соціологічне дослідження: поняття, етапи, види.
2. Програма соціологічного дослідження.
3. Методи збирання соціологічної інформації.
4. Опрацювання та аналіз первинної соціологічної інформації.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття — це самостійна творча робота студентів з вивчення матеріалу теми під керівництвом викладача. Проводиться у формі вільної, творчої дискусії, обговорення рефератів і доповідей.

Основна мета семінарського заняття — розширити та поглибити знання теоретичних положень теми та сформувати у студентів навички та вміння практичного застосування теоретичних положень теми, принципів і методів соціології у практичній діяльності.

Кожний виступ студента на семінарі з основних питань, а також реферат або доповідь складаються з наступних елементів:

- опрацювання наукових та навчальних джерел, в яких висвітлюються конкретні питання;
- сутність і зміст теорії питання;
- реалізація теорії у практичній діяльності;
- висновки.

На реферати і доповідь надається 10 — 15 хвилин; на виступ з основного питання — до 7 хвилин; на додаткові виступи, пояснення — до 3 хвилин. Виступи переважно мають бути за власним бажанням студента.

Для обговорення питань семінару використовуються наступні методи:

- творча вільна дискусія;
- “круглий стіл”, мозковий штурм;
- контент-аналіз документів, наукових джерел;
- порівняльний аналіз ефективності теоретичних і методологічних концепцій;
- аналіз результатів тестових опитувань тощо.

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ І КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Тема 1

1. Соціологія: що вона вивчає.
2. Суспільство як об'єкт дослідження соціології.
3. Дискусії в суспільній науці про предмет соціології.
4. Соціальні закони, категорії та поняття соціології.
5. Структура і рівні соціологічного знання.
6. Місце соціології в системі суспільствознавства, її зв'язок з іншими науками.

Теми 2, 3

1. Соціологічна концепція Е. Дюркгейма.
2. Соціологія М. Вебера.
3. Соціологія П. Сорокіна.
4. Соціологічні погляди І. Франка.
5. М. Грушевський і українська соціологія.
6. М. Драгоманов як соціолог.
7. Основні досягнення емпіричної соціології ХХ ст.
8. Найвпливовіші сучасні напрями соціологічної теорії.

Тема 4

1. Суспільство як цілісна система, його характеристики.
2. Проблеми стабільності й розвитку суспільства.
3. Соціальні групи як об'єкти й суб'єкти соціальних відносин.
4. Трансформація системи соціальних інститутів у сучасній Україні.
5. Студентство як соціально-професійна група та її роль у сучасному українському суспільстві.
6. Соціальні витоки середнього класу в Україні та його соціальна роль.
7. Соціальна мобільність, її причини й види.

Тема 5

1. Поняття про особистість та її соціальну структуру.
2. Природне і соціальне в людині.
3. Співвідношення понять “індивід”, “індивідуальність”, “особистість”.

4. Роль соціалізації у становленні особистості.
5. Соціальний статус і соціальні ролі особистості.
6. Соціальна типологія особистості.

Тема 6

1. Поняття культури та його еволюція в ХХ ст.
2. Соціально-культурне середовище як фактор розвитку особистості.
3. Українське Відродження ХVI-ХVII ст.
4. Проблеми відродження національних духовних цінностей у сучасній Україні.
5. Культура спілкування у студентському середовищі та основні вимоги до неї.

Тема 7

1. Закономірності та закони економічної соціології.
2. Соціально-економічні відносини.
3. Соціально-економічні проблеми як предмет економічної соціології.
4. Організація соціально-економічних досліджень.

Тема 8

1. Соціологія політики як наука: об'єкт, предмет, структура.
2. Політика як соціальне явище.
3. Політична соціалізація особи.
4. Специфіка застосування соціологічних методів до вивчення політики.

Тема 9

1. Соціологія молоді як спеціальна соціологічна теорія.
2. Молодь: поняття та основні напрями дослідження.
3. Соціалізація молоді як соціальна та соціологічна проблема.
4. Молодь у сфері праці й зайнятості.
5. Девіантна поведінка молоді як об'єкт соціологічного дослідження.
6. Стратегії входження молоді в суспільне життя.
7. Молодіжна субкультура: поняття, напрями досліджень.
8. Основні проблеми сучасної української молоді.
9. Державна молодіжна політика й соціологія молоді: особливості та напрями взаємодії.

Тема 10.

1. Соціологічне та соціальне дослідження.
2. Поняття й види соціологічного дослідження.
3. Програма й робочий план соціологічного дослідження.
4. Вибірка у соціологічному дослідженні.
5. Методи збирання соціологічної інформації.
6. Анкетне опитування.
7. Соціометричний метод.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Тема 1

1. Що є об'єктом соціології?
2. Що становить предмет соціології?
3. У чому полягає сутність “соціального” як провідної соціологічної категорії?
4. Які структурні рівні соціологічної системи знань?
5. Які основні функції соціології?
6. Соціальні закони, їх класифікація.
7. Методи соціології.
8. Яке місце посідає соціологія серед інших суспільних наук?
9. Роль та завдання соціології в соціальному реформуванні українського суспільства.

Теми 2, 3

1. Які основні історичні стадії розвитку соціології?
2. У чому полягає сутність позитивістської соціології О. Конта?
3. Якими є основні ідеї соціології Г. Спенсера?
4. У чому сутність та значення для науки соціологізмів Е. Дюркгейма?
5. Основний зміст “розуміючої соціології” М. Вебера.
6. Основні особливості американської соціології.
7. У чому сутність “теорії людських відносин” Е. Мейо?
8. Зміст та значення в соціології теорії “ієрархії потреб” А. Маслоу.
9. У чому полягає сутність концепції структурного функціоналізму Т. Парсона?

10. Сутність, місце та роль біхевіоризму.
11. Особливості української протосоціології.
12. Основні етапи розвитку соціологічної думки в Україні, їх зміст та особливості.

Тема 4

1. У чому полягає суть поняття “суспільство”?
2. Чому суспільство — соціальна система?
3. Які характерні риси й особливості визначають суспільство?
4. Які основні віхи становлення суспільства?
5. Що означає системний підхід до аналізу суспільства?
6. Які характерні риси мають масові спільності?
7. Назвіть види соціальних груп.
8. Від чого залежить тип соціальної структури?
9. Які характерні ознаки формування етнічної спільності?
10. Що ви розумієте під соціальною рівністю?
11. Які причини соціальної нерівності?
12. Що таке соціальна стратифікація?
13. Що означає соціальна мобільність у суспільстві?
14. Яку роль відіграє “середній клас” у стабілізації соціальної системи?
15. Що таке соціальні інститути?
16. Які функції виконує в суспільстві соціальна організація?
17. Які характерні риси еволюційного розвитку суспільства?
18. У чому полягає основний зміст теорії культурно-історичних типів суспільства?

Тема 5

1. У чому сутність поняття особистості з точки зору соціології?
2. Визначте основні напрямки соціології особистості у сучасних умовах.
3. Що таке соціальний статус та соціальна роль? Як ці поняття пов'язані між собою?
4. Чи існують статуси у сучасному індустріальному суспільстві?
5. Яке значення має для соціології соціальна типологія особистості?
6. Розкрийте зміст соціальної активності особистості.

Тема 6

1. Порівняйте емоційні та раціональні складові системи культури.
2. Традиційну культуру іноді ототожнюють з народною завдяки тому, що традиційна вона за змістом, але народна — за суб'єктом. Що у них є спільним та чим вони відрізняються?
3. Чи є смисли, розуміння, інтерпретації суто культурним явищем базовим компонентам взаємодії суспільства й культури?
4. Чи можна назвати культуру системою, яка самоорганізується, самовідновлюється та самозберігається? Тобто — самодостатньою?
5. Масова культура уніфікує, стандартизує ціннісно-нормативні структури суспільної свідомості. Деякі впливові соціологи об'єдналися під гаслом “Назад до культури!” (Франкфуртська школа). Як ви до цього ставитесь? Можливо, є інші засоби та шляхи регуляції масової культури? Чи можливо це взагалі?

Тема 7

1. Що таке економіка як соціальний інститут?
2. У чому полягає сутність соціології економіки?
3. Що таке теорія й методологія економічної соціології?
4. Що таке економічна культура?
5. Висвітліть зв'язок економічної соціології.

Тема 8

1. Дайте визначення категорії “політика”.
2. Що є предметом вивчення соціології політики?
3. Назвіть спеціалізовані розділи соціології політики.
4. Які питання охоплює соціологічна проблематика держави?
5. Назвіть основні типи й форми держав в історичному огляді.
6. У чому суть розвитку стадій політичних рухів?

Тема 9

1. Сутнісні риси молоді.
2. Основні проблеми соціального розвитку студентської молоді.
3. Основні тенденції самовизначення молоді.
4. Які основні напрями соціологічних досліджень у молодіжному середовищі?
5. Молодь країн Заходу: проблеми соціалізації.
6. Що означає девіантна поведінка деяких представників молоді?

Тема 10

1. Чому соціологічні дослідження є об'єктивно необхідними?
2. Які основні функції програми конкретно-соціологічного дослідження? Розкрийте їх зміст і зв'язок на конкретному прикладі.
3. Якими є основні типи та види соціологічних досліджень, їх характеристики та призначення?
4. Що являють собою головні етапи соціологічного дослідження? Чи обов'язково зберігати їх певну послідовність?
5. Що таке вибірка та які є типи вибірки?
6. Які вимоги висуваються до розробки анкети?
7. Які основні вимоги висуваються до висновків, пропозицій та рекомендацій соціологічного дослідження?

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Амелин В. Н. Социология политики. — М., 1992.
2. Арон Р. Этапы развития социологической мысли. — М., 1993.
3. Барматова С. П. Політична соціологія: Курс лекцій. — К., 2003.
4. Бебик В. М., Головатий М. Ф., Рехало В. А. Політична культура сучасної молоді. — К.: А. Л. Д., 1996.
5. Бурдые П. Социология политики. — М., 1993.
6. Бутенко И. А. Анкетный опрос как общение социолога с респондентом. — М., 1989.
7. Вебер М. Избранные произведения. — М.: Прогресс, 1990.
8. Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. — К., 1998.
9. Верховин В. И. Экономическая социология. — М.: ИМТ, 1998.
10. Гиденс Е. Соціологія. Пер. з англ. — К., 1999.
11. Головатий М. Ф. Мистецтво політичної діяльності. — К.: МАУП, 2002.
12. Головатий М. Ф. Молодіжна політика в Україні: проблема оновлення. — К.: Наук. думка, 1993.
13. Головатий М. Ф. Професія — політик. — К.: Парлам. вид-во, 2000.
14. Головатий М. Ф. Соціологія політики. — К.: МАУП, 2003.
15. Головатий Н. Ф. Социология молодежи: Курс лекций. — К.: МАУП, 1999.

16. *Гордяненко В. Г.* Социологический практикум: Учебно-методич. пособие. — К., 1999.
17. *Гречихин В.* Лекции по методике и технике социологических исследований. — М., 1988.
18. *Громов И. А., Мецкович А. Ю., Семенов В. А.* Западная теоретическая социология. — СПб., 1996.
19. *Дорин А. В.* Экономическая социология: Учеб. пособие. — Минск: Экоперспектива, 1997.
20. *Дюркгейм Е.* Социология, ее предмет, метод, предназначение. — М., 1995.
21. *Дюркгейм Э.* Самоубийство. — М., 1994.
22. *Е. Гідденс.* Соціологія. — К., 1999.
23. *Економічна соціологія: Навч. посіб. / В. М. Ворона та ін.* — К.: Ін-т соціології НАН України, 1997.
24. *Єременко В. Г.* Основи соціальної економіки. — К.: МАУП, 1997.
25. *Заславская Т. И.* Экономическое поведение и экономическое развитие // ЭКО. — 1989. — № 3.
26. *Захарченко М. В., Погорілий О. І.* Історія соціології (від античності до початку ХХ ст.). — К., 1993.
27. *Иконникова С. Н.* Социология молодежи. — Л.: Знание, 1985.
28. *Иноземцев В. Л.* Современное постиндустриальное общество: Природа, противоречия, перспективы. — М., 2000.
29. *Интерпретация и анализ данных в социологических исследованиях.* — М., 1987.
30. *История социологии в Западной Европе и США.* — М., 1993.
31. *Історія української культури.* — Миколаїв, 1996.
32. *Каган М. С.* К вопросу о понимании культуры // Философские науки. — 1989. — № 35.
33. *Как провести социологическое исследование.* — М., 1990.
34. *Карасев В. И.* Общество, государство, цивилизация: К теории становления социумов. — М., 2000.
35. *Классовое общество. Теория и эмпирические реалии / Под ред. С. Макеева.* — К., 2003.
36. *Ковалева А. И.* Социологизация личности: норма и отклонение. — М., 1996.
37. *Кола Д.* Политическая социология. — М., 2001.
38. *Культура і побут населення України.* — К., 1991.
39. *Культурологія / За ред. В. М. Пічі.* — Львів, 2003.

40. *Лисовий В.* Культура та цивілізація // Філософська і соціологічна думка. – 1993. – № 1.
41. *Лукашевич М. П., Туленков М. В.* Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навч. посіб. – 2-ге вид. – К.: МАУП, 2004.
42. *Лукашевич М. П., Туленков М. В.* Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навч. посіб. – К.: МАУП, 1999.
43. *Лукашевич Н. П.* Социология воспитания. – К., 1996.
44. *Маковецький А. М.* Соціологія. – Чернівці, 2000.
45. *Мертон Р.* Социальная теория и социальная структура. – К., 1996.
46. *Методи збору інформації в соціологічному дослідженні:* В 2 кн. – М., 1990.
47. *Мешанова Г. О.* Соціально-психологічне дослідження особистості: теоретико-методологічний аспект. – Тернопіль, 2001.
48. *Молоде покоління нової України: Ескіз соціального портрету /* О. М. Балакірева, Л. С. Волинець, М. Ф. Головатий та ін.; Укр. НДІ проблем молоді. – К.: А. Л. Д., 1995.
49. *Молодежь Украины: ожидания, ориентации, поведение /* Отв. ред. В. Е. Пилипенко. – К.: Наук. думка, 1993.
50. *Молодіжний і дитячий дух в Україні: історія та генезис /* За ред. М. Ф. Головатого – К.: Укр. НДІ проблем молоді, 1996.
51. *Очерки по истории теоретической социологии XX столетия.* – М., 2000.
52. *Паніна Н. В.* Технологія соціологічного дослідження. – К., 1996.
53. *Парсонс Т.* О социальных системах. – М., 2002.
54. *Парсонс Т.* Человек в современном мире. – М., 1985.
55. *Піча В. М.* Соціологія особистості // Соціологія: терміни, поняття, персоналії / За заг. ред. В. М. Пічі. – К., Львів, 2003.
56. *Піча В. М.* Соціологія: Загальний курс. – К., 2000.
57. *Піча В. М.* та ін. Як підготувати, провести і узагальнити результати соціологічних досліджень. – Львів, 1996.
58. *Піча В. М., Стеблин Б. А.* Соціологія політики. – Львів, 1994.
59. *Піча В. М., Черниш Н. Й., Кондратик Л. Й.* З історії української соціологічної думки. – Львів, 1995.
60. *Политическая социология /* Ред. В. Н. Иванов и др. – М., 2000.
61. *Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку:* Навч. посіб. / За ред. Ф. М. Рудича. – К.: Парлам. вид-во, 2002.

62. Радаев В. В. Экономическая социология: Курс лекций. — М.: Аспект-Пресс, 1998.
63. Радаев В. В., Шкаратан О. Н. Социальная стратификация. — М., 1995.
64. Ручка А. О., Танчер В. В. Курс історії теоретичної соціології: Навч. посіб. — К., 1995.
65. Смельзер Н. Социология. Пер. с англ. — М., 1994.
66. Соколова Г. Н. Экономическая социология: Учебник. — Минск: Высшейш. шк., 1998.
67. Сорокин П. А. Человек. Цивилизация. Общество. — М., 1992.
68. Социологическая теория сегодня. — К., 1994.
69. Социология: Наука об обществе: Учеб. пособие / Под общ. ред. В. П. Андрущенко, Н. П. Горлача. — Х., 1996.
70. Соціологія культури: Навч. посіб. / За ред. О. М. Семашка і В. М. Пічі. — Львів, 2003.
71. Соціологія. Підручник / За заг. ред. В. М. Пічі. — Львів, 2004.
72. Соціологія: Підручник / За ред. В. М. Пічі. — Львів, 2004.
73. Соціологія: терміни, поняття, персоналії. Навч. словник-довідник / За заг. ред. В. М. Пічі. — Львів, 2002.
74. Степаненко В. Українська соціологія в пошуках себе // Філософ. і соціол. думка. — 1993. — № 11–12.
75. Теорія та історія світової і вітчизняної культури: Курс лекцій. — К., 1992.
76. Тойнби А. Постигание истории. — М., 1991.
77. Туленков Н. В. Социология экономики: Конспект лекций. — К.: УГУФВС, 1994.
78. Українське суспільство на порозі третього тисячоліття / Під ред. М. О. Шульги. — К., 1999.
79. Фромм Э. Человек для себя. — Минск, 1992.
80. Холл К., Линдсей Г. Теории личности. — М., 1997.
81. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. — СПб., 1997.
82. Циба В. Т. Соціологія особистості: системний підхід. — К., 2000.
83. Чернов А. А. Становление глобального информационного общества: проблемы и перспективы. — М., 2003.
84. Экономическая социология: Учеб. пособ. / Под ред. В. Е. Пилипенко. — К.: МАУП, 2002.
85. Ядов В. А. Социологическое исследование: Методология, программа, методы. — Самара, 1995.

86. Яковлев А. М. Социальная структура общества: Учебник. — М., 2003.

Додаткова

1. Алан Г. Джонсон. Тлумачний словник з соціології: Пер. з англ. — Л., 2003
2. Американская социология: Тексты. — М., 1994
3. Антология экономической классики: В 2 т. — М.: Наука, 1993.
4. Арсенко А. Глобалізація і соціальні зміни і наслідки напередодні ХХІ ст. // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. — 1999. — № 1.
5. Бабосов Е. М. Человек на пороге рынка. — Минск: Университетское, 1992.
6. Барков В. Ю., Мусієнко Н. Б. Контркультура і неоконсерватизм: протилежність чи спадкоємність // Філософська і соціологічна думка. — 1989. — № 9.
7. Бех І. Д. Від волі до особистості. — К., 1996.
8. Борець Ю. Слово до молоді. Плекаймо нашу еліту. — Львів: Книгодрук, 1999.
9. Боршівський М. Духовні цінності в становленні особистості громадянина // Педагогіка і психологія. — 1997. — № 1.
10. Бурлачук В., Молчанов М., Степаненко В. Біля витоків соціологічної думки в Україні. — К., 1995.
11. Бытие человека в культуре: Опыт этнологического подхода. — К., 1992.
13. Веблен Т. Теория праздного класса. — М.: Прогресс, 1984.
14. Ворона В. М. Соціологічна наука і суспільство // Вісн. НАН України. — 2001. — № 6.
15. Гаевский Б. А. Философия политики. — К.: МАУП, 2001.
16. Городяненко В. “Соціологія політики”, “політична соціологія” або “соціологія політичної сфери”? (Історіографія проблеми) // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. — 2003. — № 1.
17. Дорофеев Б. В. Размышление о человеческом обществе. — Донецк, 2003.
18. Дюркгейм Э. О разделении общественного труда. Метод социологии. — М.: Прогресс, 1991.
19. Екологія і культура. — К., 1992.
20. Злобіна О. Г., Тихонович В. О. Суспільна криза і життєві стратегії особистості. — К., 2001.

21. *Кіндратець О. М.* Формування суспільства сталого розвитку: проблеми і перспективи: Монографія. — Запоріжжя, 2003.
22. *Кістяківський Б. О.* Проблема і завдання соціально-наукового пізнання // Філософ. і соціолог. думка. — 1992. — № 1 — 2.
23. *Кон И. С.* Психология юношеского возраста. — М., 1979.
24. *Кракович Д., Сердюк А.* Интервьюирование в социологическом исследовании. — К., 1992.
25. *Куценко О.* Становлення соціальних класів як вияв самоорганізаційних процесів у суспільстві // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. — 2002. — № 4.
26. *Лисовский В. Т.* Социология молодежи // Социологический словарь. / Науч. ред. Г. Н. Соколова, И. Я. Писаренко. — 2-е изд. — Минск, 1991.
27. *Лукашевич М. П., Туленков М. В.* Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навч. посіб. — К.: МАУП, 1999.
28. *Мертон Р.* Социальная структура и аномия // Социологические исследования. — 1992. — № 2—4.
29. *Мистецтво* життєво творчості особистості: У 2 ч. / За ред. В. М. Донія. — К., 1997.
30. *Михальченко М. И.* Украинское общество: трансформация, модернизация или лимитроф Европы? — К., 2001.
31. *Молодежь* и наркотики (социология наркотизма) / Под ред. проф. В. А. Соболева и др. — Харьков: Торсинг, 2000.
32. *Молодіжний рух* України: Довідник. — К.: Укр. НДІ проблем молоді, 1996.
33. *Молодь* України за соціальний прогрес і злагоду в суспільстві: Зб. матеріалів Конгресу української молоді. Київ, 26–28 травня, 1997 р. — К.: АТ “Вид-во “Столиця”, 1997.
34. *Монсон Пер.* Современная западная социология. — СПб., 1992.
35. *Нормативно-правова* база діяльності громадських молодіжних організацій. — К.: Четверта хвиля, 2001.
36. *Огаренко В. М. та ін.* Соціологія малих груп: Підручник. — Запоріжжя, 2000.
37. *Орлов В. Н., Карпухин О. И.* Культура и отчуждение // Социологические исследования. — 1990. — № 8.
38. *Очерки по истории* теоретической социологии XX столетия. — М., 2000.
39. *Пилипенко В. Є.* Реформи. Підприємництво. Культура. — К.: Ін-т соціології НАН України, 2001.

40. *Пилипенко В. Є., Ревель І. П.* Соціологія підприємництва. — К.: Європа, 1997.
41. *Піча В. М.* Соціологія: загальний курс: Навч. посіб. — К., 1999.
42. *Практикум по прикладной социологии.* — М., 1987.
43. *Предприниматель Украины: эскизы к социальному портрету /* Ред. В. М. Ворона, Е. И. Суименко. — К., 1995.
44. *Промышленное предприятие и его люди: проблемы социально-экономического поведения /* Под общ. ред. В. М. Вороны, Е. И. Суименко. — К.: Ин-т социологии НАН Украины, 2001.
45. *Руткевич М. Н.* Общество как система: Социологические очерки. — СПб., 2001.
46. *Саенко Ю.* Состояние общества. К вопросу о его измерении // СОЦИС. — 1999. — № 10.
47. *Современная американская социология.* — М., 1994.
48. *Соціологія: короткий енциклопедичний словник /* Уклад. В. І. Волович та ін. — К.: Укр. центр духовн. культури, 1998.
49. *Соціологія: Навч. посіб. /* За ред. В. Г. Городяненка. — К., 2002.
50. *Соціологія: Підручник /* За ред. В. П. Андрущенка, М. І. Горлача. — Харків; К., 1998.
51. *Соціологія: терміни, поняття, персоналії: Навч. словник-довідник. /* Уклад. В. М. Піча та ін. — К.; Львів; Новий Світ, 2002.
52. *Соціологія: терміни, поняття, персоналії: Навч. словник-довідник /* За заг. ред. В. М. Пічі. — К.: Львів, 2002.
53. *Соціологія: терміни, поняття, персоналії. Навч. словник-довідник /* За заг. ред. В. М. Пічі. — Львів, 2002.
55. *Соціологія: терміни, поняття, персоналії: Навч. словник /* За заг. ред. В. М. Пічі. — К., Львів, 2002.
56. *Спеціальні та галузеві соціології: Навч. посіб. /* За ред. В. Є. Пилипенка. — К., 2003.
57. *Степаненко В.* Українська соціологія в пошуках себе // Філософ. і соціол. думка. — 1993. — № 11–12.
58. *Танчер В., Кучеренко О.* Ідеї елітизму в контексті демократичної трансформації суспільства // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. — 1998. — № 3.
59. *Тощенко Ж. Т.* Социология: Общий курс: Учеб. пособие — М.: Прометей, 1999.
60. *Українське суспільство на порозі третього тисячоліття /* За ред. М. О. Шульги. — К., 1999.

61. *Українське суспільство: Десять років незалежності (соціологічний моніторинг та коментар науковців)*. — К., 2001.
62. *Устич С. І.* Системне дослідження суспільства. — Львів, 1992.
63. *Хекгаузен Х.* Мотивация и деятельность: Т. 1, 2. — М., 1986.
64. *Черниш Н.* Соціологія: Конспект. — Вип. 5. — Львів, 1996.
65. *Черниш Н. Й.* Соціологія: Курс лекцій. — Львів, 2003.
66. *Шаповал М.* Загальна соціологія. — К., 1996.
67. *Шевчук В. О.* Відродження і реформація в українській культурі XV — XVII століть // Філософська і соціологічна думка. — 1989. — № 4.
68. *Штолпка П.* Социология социальных измерений. — М., 1996.
69. *Шульга М. О.* Метаморфози українського суспільства: Коментарі соціолога. — К., 2003.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Соціологія”	4
Зміст дисципліни “Соціологія”	5
Плани семінарських (практичних) занять	12
Методичні вказівки до семінарських занять	14
Теми рефератів і контрольних робіт	15
Питання для самоконтролю.....	17
Список літератури.....	20

Відповідальний за випуск	<i>А. Д. Везеренко</i>
Редактор	<i>С. Г. Рогузько</i>
Комп’ютерне верстання	<i>А. М. Голянда</i>

Зам. № ВКЦ-4542

Формат 60×84/16. Папір офсетний.

Друк ротатійний трафаретний. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*